

УДК 658.589

Васильонк А.Ю.

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ МІСТА НА ОСНОВІ ІНДУСТРІАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ

У статті розглядається використання кластерного механізму в промисловому комплексі регіону. Показана можливість застосування індустріальних кластерів в крупному місті на прикладі реальних підприємств.

In article the cluster mechanism is used in consideration of industrial complex of a region. The opportunity of industrial clusters application in large city on an example of the real enterprises is shown.

Державна інноваційна політика в промислово розвинених країнах направлена на створення сприятливого економічного клімату для здійснення інноваційних процесів - об'єднуючих науку, техніку, економіку, підприємництво і управління. У вирішенні завдань виходу країн з перехідною економікою, (якою є і Україна) з кризи, забезпечення динамічно стійкого розвитку економіки першорядна роль належить інноваціям. У Україні велика кількість регіонів що володіють розвинутою промисловою базою, науковим потенціалом, які могли б застосувати на практиці всю різноманітність інноваційної політики, що включає технопарки, бізнес-інкубатори, технополіси, кластери.

Теоретико-методологічною основою статті з'явилися наукові розробки учених по питаннях формування, становлення, розвитку і функціонування кластерних систем, опубліковані в періодичній літературі і матеріалах науково-практичних конференцій з теми дослідження М.Портера, П.Друкера, А.Сміта, З. Глазьєва, А. Гальчинського, В.Геєця, М.Долішнього, В.С. Яцківа.

Наукові досягнення учених послужили базою для глибшого вивчення зразків кластерних систем, що може з'явитися одним з варіантів розвитку промислових регіонів.

Існує велика кількість різних теорій регіонального розвитку, але необхідно шукати нові методи, які можна було б реально застосувати на практиці. Найбільш ефективною формою економічного зростання є теорія кластерного механізму, яку можна застосувати абсолютно до будь-якого регіону або міських систем. Перспектива застосування кластерної системи в розробці методології соціально-економічного розвитку міст має велике значення, оскільки в багатьох секторах економіки переважають мережеві зв'язки. Теоретико-методологічною основою статті з'явилися наукові розробки учених по питаннях формування, становлення, розвитку і функціонування кластерних систем, опубліковані в періодичній літературі і матеріалах науково-практичних конференцій з теми дослідження.

Метою даної статті є дослідження механізму застосування кластерного методу в промисловому комплексі для реалізації промислового потенціалу крупного міста.

Кластерну політику проводять сьогодні в багатьох розвинених країнах, що розвиваються, зокрема в Японії, Південній Кореї, Сінгапурі, Канаді, США, країнах Євросоюзу і інших. На думку багатьох учених, кластер - локалізована мережа спеціалізованих організацій, чий виробничі процеси тісно зв'язані за допомогою обміну товарами, послугами або знаннями [1, с.70].

Кластери включають весь ланцюжок взаємозв'язаних видів діяльності від виробництва до кінцевого продукту і сфери послуг. У сучасній економіці, для якої характерні розгалужені мережі підприємств, що працюють в кооперації один з одним, такі утворення дають позитивний ефект. Зростання кластерів залежить від трьох взаємозв'язаних елементів (рисі):

У основу кластерної політики повинні бути покладені сфери діяльності, складові основу перспективної спеціалізації економіки регіону і що мають високий потенціал зростання.

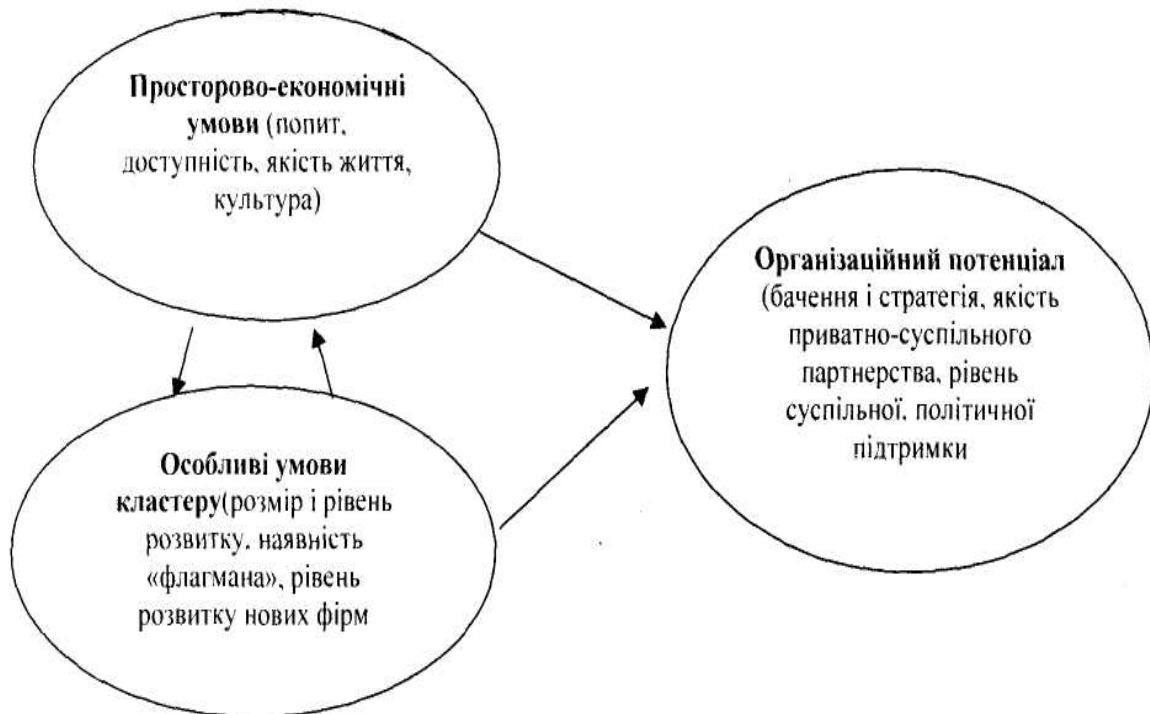


Рис 1. Умови розвитку кластера

Кластерний механізм, можна визначити як мережа постачальників, виробників, споживачів, елементів промислової інфраструктури, дослідницьких інститутів, взаємозв'язаних в процесі створення додаткової вартості. Даний підхід ґрунтується на обліку позитивних ефектів регіональної агломерації, тобто близькості споживача і виробника, мережевих ефектах і наявності знань і умінь за рахунок міграції персоналу і виділення бізнесу. Відсутні межі між секторами і видами діяльності і всі вони розглядаються у взаємозв'язку. Кластерний підхід корінним чином міняє зміст регіональної промислової політики: зусилля органів влади прямують не на підтримку окремих підприємств і галузей, а на розвиток системи взаємин між суб'єктами економіки і державними інститутами. У практичному плані такий підхід важливий в першу чергу тим,

що дає можливість сформувати і реалізувати крупні міжгалузеві і міжрегіональні інвестиційні і інноваційні проекти національного значення.

Об'єднання підприємств інноваційних галузей промисловості на основі кластерного підходу дозволить учасникам досягти наступних основних цілей:

- задовольнити вимогам ринку, що потребує регулярних постачань товарів і послуг, вироблених в рамках підприємств кластера і що відповідають найсучаснішим вимогам якості;

- отримати ефекту від масштабу закупівель матеріалів;

- забезпечити навчання персоналу, дослідження ринку, а також логістичні і технологічні дослідження;

- охоплювати нові ринки збуту продукції на основі активної маркетингової діяльності і політики інновацій;

- досягти стійких контактів з фінансовими і кредитними установами на основі сформованого іміджу кластера.

У Запорізькому регіоні можливість побудови і функціонування кластерів велика, оскільки в м. Запоріжжі, що проводить понад 90 % обласного об'єму промислової продукції, існує широке поле могутніх секторів, які забезпечать реалізацію кластерного підходу: промисловий, авіаційний, автомобілебудування, туристичний, охорона здоров'я, соціокультурний. Наявність морських і річкових портів, міжнародної автомагістралі і аеропорту допоможе Запорізькій області сформувати міжнародні транспортні коридори, стати загальноукраїнським логістичним центром, який консолідує відповідні вантажопотоки і розвинути кластер транспортно-логістичних послуг.

Саме у цих секторах зможу ь сформуватися кластери, ядром яких стануть крупні промислові підприємства в рамках галузевого і географічного сегменту регіонального ринку.

Прикладом промислового кластера може служити Запорізький алюмінієвий комбінат (рис. 2), де враховані всі елементи розвитку кластера. ВАТ "ЗАЛК" став єдиним підприємством в Запорізькій області і одним з небагатьох в Україні, яке успішно упровадило три міжнародні системи менеджменту: систему якості, охорону праці і навколишнього середовища. У листопаді 2006 р. Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат отримав сертифікати, підтверджуючі відповідність повного циклу його виробництва міжнародному стандарту ON8A8:18001 у сфері охорони праці і стандарту 180:14001 в природоохоронній діяльності. Наявність сертифікату на Систему менеджменту якості компанії "Т1\Ю СЕК.ТІРІСАТ\ЮІЧГ" дозволяє упевнено завойовувати довіру споживачів до якості продукції, а також дає упевненість колективу комбінату дивитися в майбутнє з оптимізмом [2].

Визначальною умовою функціонування кластера є присутність «флагмана», кластероутворювального підприємства - ЗАТ "ЗАЛК", як могутнього і інвестиційного привабливого, на 70% експортно орієнтованого підприємства. Комбінатом є виробництво з повним технологічним циклом. Виробнича потужність комбінату в 2006 р. склала 113 тис. т алюмінію, 261 тис. т глинозему, 6 тис. т кремнію.

На схемі визначені стратегічні взаємодії між підприємством -«флагманом» і компаніями, учбовими закладами, які розширюють діяльність, використовують знання один одного, застосовують мережеві структури сумісного вирішення загальних проблем. Особливим елементом кластера, що визначає його динаміку, є бізнес-інкубатор. Нові фірми динамічніші, винахідливіші, в основному є постачальниками діяльності «флагмана», важливими партнерами у сфері інновацій, а також створюють нові робочі

місця і прив'язують молодих талантів до регіону, забезпечують базу практичних досліджень в технопарках (Табл. 1-2).

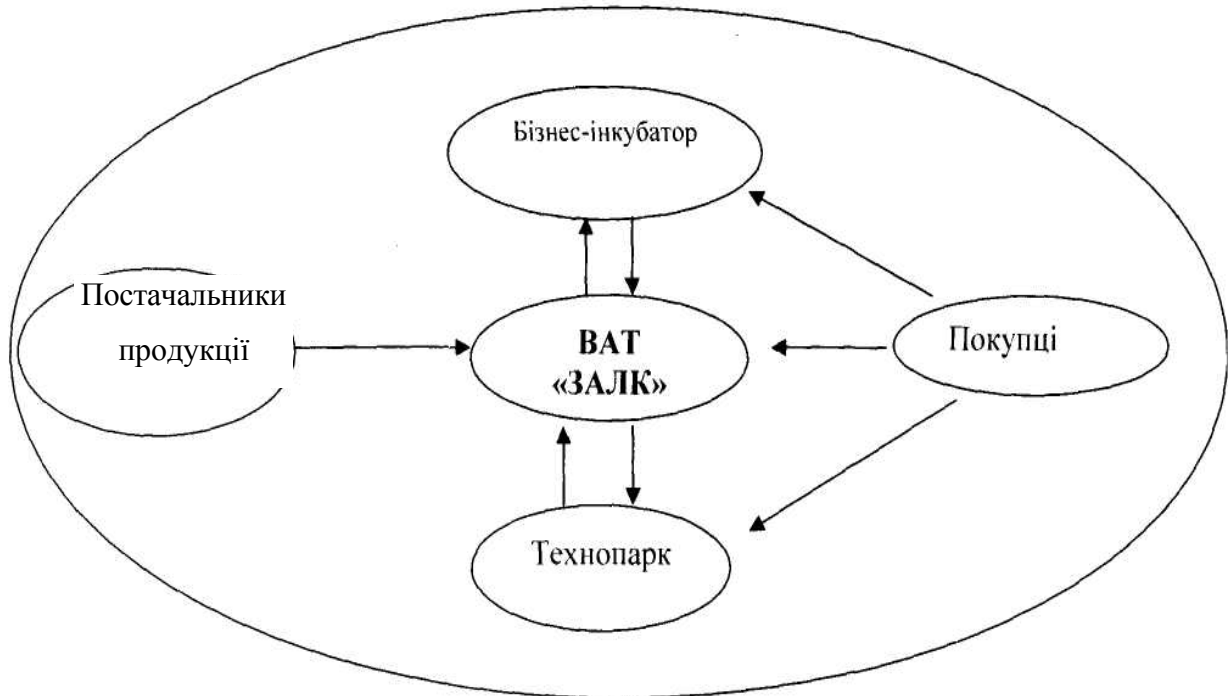


Рис. 2. Схема індустріального кластера на прикладі ВАТ «ЗАЛК»

Таблиця 1
**Основні показники діяльності ВАТ «ЗАЛК» за перше півріччя 2006 р.
 (постачальники продукції)**

Постачальники	Товар/послуга	Тис. грн
ВАТ «Запоріжжяобленерго»	Ел.енергия	25836
ТОВ «Арлан- Мет»	Анодна маса	150
	Готова продукція	103
ВАТ «Український графіт»	Анодна маса	2152
ВАТ «Кримський ТИТАН»	Гідрат алюмінію	131
ВАТ «Запоріжвогневитрив»	Литво	98
ВАТ «Бучанський завод» склотари»	Готова продукція	145

Таким чином, при використанні кластерного механізму всі підприємства знаходяться в «мережі»: постачальники, підприємство «флагман», покупці мають позитивний ефект від своєї діяльності, оскільки можуть набувати продукції по цінах виробника, минувши фірми - посередники. А реалізувати готову продукцію завод - виробник ВАТ «ЗАЛК»

може через підприємства, що входять в систему бизнес-інкубатору - ТОВ «Арлан - Мет», ТОВ «Запоріжалюмінторг», які безпосередньо займаються пошуком покупців, розробляють механізми виходу підприємства на внутрішні і зовнішні ринки [3]. Підвищений місцевий, регіональний і міжнародний попит на продукцію, доступність Запорізького регіону (внутрішня і зовнішня), висококваліфіковані фахівці - це чинники, що роблять благотворний вплив на розвиток даного кластеру.

Таблиця 2.

**Основні показники діяльності ВАТ «ЗАЛК» за перше півріччя 2006 р.
(основні покупки продукції)**

Покупці	Продукція	Об'єм тонн	Об'єм, тис. грн
ТОВ «Запоріжалюмінторг»	Алюміній первинний	15809	184 514
ЗПП Кремнійполімер	Злитки циліндрич.	2 813	35 743
ВАТ «Сумихімпром»	Сплави алюмін.	1 635	19 854
ВАТ «Кримський титан»	Катанка алюмін.	8 061	105 379
ВАТ «ПХЗ «Коагулянт»	Глинозем	2 456	6 025
ТОВ «Арлан-Мет»	Гідроокис алюмін.	2 884	6 397
Всього по Україні			375137

Використання теорії кластерного механізму в розвитку потенціалу регіону, реалізації стратегічного плану розвитку області дозволить вирішити широкий спектр завдань: добитися поліпшення інноваційної і інвестиційної привабливості регіону, кадрової інфраструктури, підвищення зайнятості населення і зростання податкових надходжень до бюджету, а також дозволить молодим фахівцям на практиці підвищувати свій професіоналізм, реалізовувати найсміливіші інноваційні проекти.

Тому регіональним Асоціаціям промисловців і підприємців, директорському корпусу, місцевим громадам необхідно сприяти реалізації кластерного методу в управлінні корпоративним сектором області, позначити ступінь пріоритетності для розвитку території (найбільша продуктивність праці; найбільші можливості для розвитку взаємозв'язаного бізнесу; велике число зайнятих; значний об'єм виробництва; найбільша кількість внутрішніх взаємозв'язків) і спільно з науковим потенціалом регіону розробляти механізм використання кластерного підходу в управлінні промисловим потенціалом Запорізької області.

Література

1. Гринчель Б.М., Шуссманн Д.О., Костилова Н.Е. Экономические стратегии активных городов. - Спб.: Наука, 2002. - 499 с.
2. „ЗАЛК" стал единственным предприятием в области и одним из немногих в Украине, которое успешно внедрило три международных системы менеджмента // <http://alextv.zp.ua/news1980.html>
3. Официальный сайт ОАО «Алюминторг» // <http://www.alum.com.ua/index.htm>

4. Инновационная деятельность в Запорожской области: статистический сборник / Государственный комитет статистики Украины, Главное управление статистики в Запорожской области. - Запорожье, 2006. - 54 с.
5. Онуфриенко Н.Л. Состояние развития инновационной деятельности промышленных предприятий Запорожской области // Прометей. - 2006. - №2(20). - С.88-90.
6. Лукьянченко А.А. Развитие градообслуживающей системы: инновационно инвестиционный аспект // Экономика и право. - 2005. - №3(13).-С.98-103.
7. Мигранян А.А. Теоретические аспекты формирования конкурентоспособных кластеров в странах с переходной экономикой // Вестник КРСУ//<http://www.krsu.edu.kg/vestnik/2002/v3/a15.html>
8. Проблемы создания бизнесового инкубатора в г. Новокузнецке // <http://www.nisse.ru/analytics.html?id=bi&part=p 1>

Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Гудзь П.В. 15.11.07

Надійшла до редакції
23.11.07